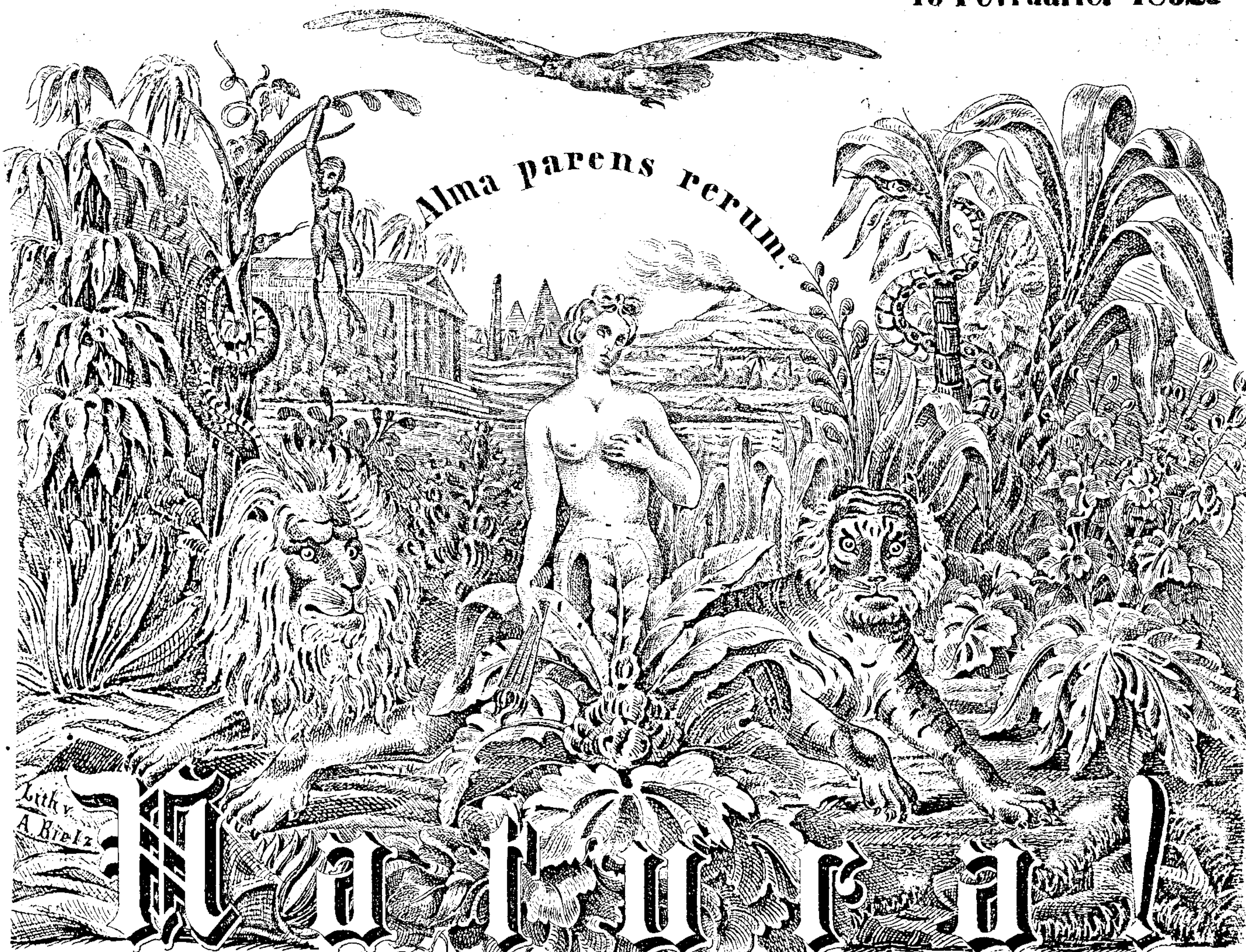
Anul V. No. 6.

15 Fevruarie. 1862.

Jurnal.

PENTRU RESPÂNDIREA SCIINȚELORŬ NATURALE ÎN ROMÂNIA
Redigeat
de

Professor Dr. Iuliu Barașu și D. Ananescu.

Sórele descompus în Elementele sale, Articolulŭ III*).

Am vădutŭ în amîndoe articoliĭ precedențĭ, că descoperirea chimică cea mare și grandiósă a D-lor Kirchof și Bunsen, consistă într'o serie de esperimente făcute cu flacărĭ artificialĭ în care s'a băgat sare, saŭ varŭ, saŭ alte minerale; aceste flacărĭ aŭ produsŭ liniĭ colorate fórte strelucitóre în spectrurile lorŭ în loculŭ liniilorŭ negre D, etc ale luĭ Frauenhoffer din spectrulŭ solar (vedĭ figura la No. 2); apoĭ obsrevîndŭ cu atențiune aceste liniĭ lucitóre, acestĭ doĭ sapiențĭ eraŭ în stare a afla îndată din ce ele—

Nota*) vedĭ No. 1 și 2 „Natura"

mentu *este compusŭ corpulŭ* care se arde într' un focŭ; căcĭ liniile care flacăra va produce în spectrulŭ seŭ, vor correspunde, negreşit, cu elementele *din care corpulŭ este compusŭ.*

Să vedem acum în ce rapportŭ se află această metódă nuoă chimică pentru corpurile pămîntescĭ, cu *descoperirea mult maĭ mare şi maĭ sublime,* adecă a descompunereĭ corpuluĭ sóreluĭ în elementele sale.

D. *Kirchoff s'esprimă despre acestea în* modulŭ următorŭ.

Cândŭ observămŭ spectrulŭ uneĭ flacărĭ artificiale, *în care s'a pus Natriŭ (sare) saŭ litiŭ*, atuncĭ vomŭ găsi în acestŭ spectru în loculŭ liniilorŭ negre (luĭ Frauenhoffer) din spectrulŭ sóreluĭ, nisce liniĭ galbene saŭ roşiĭ fórte lucitóre. Daca modificăm acum esperimentulŭ şi ţinemŭ flacăra artificiale înaintea lumineĭ sóreluĭ, ast-felŭ ca împreună cu raḑa flacăreĭ, să intre prin gaura oblonului şi o raḑa a lumineĭ sóreluĭ; atuncĭ vom vedea cu mirare că îndată liniile strelucitóre (galbene saŭ roşiĭ etc.) eşite din flacăra artificiale, se vor stinge în spectru şi în loculŭ lor vor reapăré iar liniile negre caracteristice ale luĭ Frauenhoffer. Este dar probatŭ că lumina sóreluĭ stinge liniile strelucitóre, colorate, ce se arată în spectrul flacărilorŭ artificiale; aşia dar, putemŭ să ḑicemŭ că luminu sóreluĭ ingite cu totul aceste liniĭ strelucitóre, deaceea în loculŭ lorŭ ni se presintă în spectru, liniĭ negre. De unde provine acestea? Aicĭ nu e un altŭ respunsŭ posibil de câtŭ a ḑice că lumina cea mare a sóreluĭ, are facultntea a îngiţi partea cea maĭ lucitóre eşită dintr'ó lumină maĭ debile (o flacără artificiale). Si întocmaĭ precum vedem că leulŭ saŭ un tigrulŭ când învinge şi omórâ o oie debile, îngite cu preferinţă partea cea maĭ preferabilă a victimeĭ sale (creerĭ şi sângele) aşia şi sórele, leulŭ luminelorŭ, ingite din tóte cele alte luminĭ maĭ debile, partea cea maĭ strelucitóre ce elle posedă, adecă liniile colorate fórte strelucitóre din spectrulŭ lorŭ.

Dar să facemŭ acumŭ unŭ pasŭ maĭ departe.

Este *stiutŭ* că sórele este compusŭ de doue partide, adecă corpulŭ solar propriŭ ḑisŭ (saŭ simburulŭ sóreluĭ) şi atmosfera lucitóre care încungiore acestŭ corpŭ; este învederatŭ că simburulŭ saŭ corpulŭ sóreluĭ care este sorgintea imense a căldureĭ şi lumineĭ pentru tot universulŭ (celŭ pucin pentru tóte planetele, cometĭ şi tóte corpurile cerescĭ ce compun sistemulŭ soreluĭ nostru) că elŭ trebue să aĭbă o lumină multŭ maĭ mare de cătŭ atmosfera soreluĭ care priimimŭ lumina eĭ de la corpulŭ solarŭ. Aşia dar, lumina simburuluĭ sóreluĭ pe lîngă lumina atmosfereĭ sóreluĭ, va fi într'unŭ rapportŭ analog cum este lumina care o priimimŭ de la sóre, către luminile artificiale care esŭ din flacările pămîntescĭ; adecă lumina simborulŭ (corpuluĭ) solar, îngite şi *stinge negreşitŭ liniile lucitóre* produse prin lumina care ese de la atmosfera sóreluĭ, şi daca ne imaginăm că s'ar întîmpla ca corpulŭ sóreluĭ se înceteḑe a esista, atuncĭ spectrulŭ solar nu va maĭ arăta liniile negre ale luĭ Frauenhoffer şi în loculŭ lorŭ, se vor arăta în spectrulŭ solar *liniile lucitóre galbene,* roşiĭ etc, care le observămŭ la spectrele produse prin focurile nóstre artificiale.

orĭ cine se gîndesce ceva maĭ cu atenţiune la acéstă serie a conclusiunilorŭ, le va găsi fórte logice şi probatóre.

Dar *eată unde ne aducŭ acéste* conclusiunĭ.

Orĭ unde găsim în spectrul solar liniĭ negre, trebue se scim că acestea suntŭ produse printr'o lucrare îngiţitóre saŭ învingătóre (negativă) a corpuluĭ solar asupra atmosfereĭ sóreluĭ; prin urmare, daca corpulŭ solar n'ar esista şi numaĭ *atmosfera luminósă a sóreluĭ, spectrul* ni ar arăta în loculŭ liniĭ negre D, linia galbenă lucitóre caracteristică pentru presinţa săreĭ, şi în loculŭ uneĭ alte *linie negre în* spectrul solar, ni s'ar arăta acolo linia roşie care indică presinţa metaluluĭ litiŭ etc.; altă grupă de liniĭ negre în spectrulŭ solar stă întocmaĭ în loculŭ uneĭ grupe analoge de liniĭ lucitóre ce se presintă în spectrulŭ faclilorŭ artificiale în care s'a ars calciŭ (var) saŭ *magnesie*, clorŭ, ferŭ, Nicel saŭ alte metale. Prin urmare, aceste grupe de liniĭ negre ne probă despre presinţa calciululuĭ, magnesieĭ şi a altor metale în atmosfera solare. Aşia dar, tocmaĭ prin lipsirea acestor liniĭ lucitóre (simple orĭ adunate în diferite grupe) în spectrulŭ solar, avem argumentulŭ cellŭ maĭ sigur că, în atmosfera sóreluĭ se află tóte aceste minerale şi metale; apoĭ fiind-că în atmosfera sóreluĭ nu se pote să se

afle alte minerale în stare gaḑosă, de câtŭ acelle ce suntŭ în corpulŭ solar *în stare licuidă saŭ solidă*; de aceea, D. Kirchoff și Bunsen aŭ putut se hotărască și să ḑică că, în sóre se află natriu (sare) litiŭ, calciŭ, magnesă, chlorŭ, ferŭ, Nikel etc, dar nu se găsescŭ acolo aur, nicĭ argintŭ nicĭ mercurŭ, *nicĭ* kositor, *nicĭ* plumbŭ, *nicĭ* arsenicŭ saŭ șoricică nicĭ Aluminiŭ și nicĭ Siliciŭ (principulŭ nisipuluĭ).

Cine a citit articolulŭ nostru despre Aerolite saŭ petre caḑute din aer (veḑĭ Natura No. 4) care *tóte coprindefe rŭ amestecatŭ cu Nikel*, o să veaḑă cu mirare ca descoperirea D. Kirchoff și Bunsen, ne dă un argumentŭ nuoŭ ca aceste petre ni aŭ venit dintr' unulŭ din corporile ceresci, încă vedemŭ acum că chiar în sóre se află fer pur combinat cu Nikel.

Acum putem să respundem la o întrebare care am pus'o în articolu I despre Sóre: adecă de unde vine liniile negre ale luĭ Frauenhoffer în spectrulŭ solar? Oare că lumina sóreluĭ a perdutŭ o parte a eĭ pe drumŭ de la sóre pînă la noĭ și ne a venit la pămîntŭ numaĭ într'o fracţiune? Noĭ respundemŭ acum că aceste raḑe *stinse nu s'a stinsŭ pe drum, ci chiar în atmosfera* sóreluĭ, fiind-că a fost îngiţite prin lumina corpuluĭ solar care este maĭ tare de câtŭ lumina atmosfereĭ sóreluĭ, și tot de una lumina cea maĭ tare îngite și stinge partea cea maĭ lucitóre a lumineĭ maĭ debile.

Dar aicĭ se rapporte și o altă serie de ideĭ, putemŭ să ḑicem, încă multŭ maĭ filosofice și maĭ sublime.

Să ne esplicămŭ.

Chimiea vorbesce acum de 66 elemente saŭ corpurĭ simple; căcĭ orĭ ce cercare chimică care o facem ale descompune, este în deșertŭ. Așia s.e. aur argintul, plumbul, cositorul, ferul și Nikel chimiea le numesce Elemente. Dar cândŭ ardem unele d'intre aceste corpurĭ într'o flacără, vom găsi în spectrulŭ flacăreĭ, o mulţime de liniĭ lucitóre care se raportă la unele d'intre aceste corpurĭ.

Aicĭ se presintă intelegințeĭ nóstre, o mare dificultate; căcĭ, cu dreptŭ cuvîntŭ, trebue să ne mirămŭ: cum se póte că dintr'un corpŭ simplu se easă o mulţime de liniĭ grupate (adunate) în differite modurĭ? Ore nu ne ḑice logică că effectulŭ trebue să seamăne causeĭ? Prin urmare dintr' o causă simplă saŭ un elementŭ, trebue să easă și effecte simple dar nu compusŭ d'o mulţime de liniĭ. — Mergîndŭ în acestă gîndire maĭ departe, póte ca să ajungemŭ la ideea Alchimistilorŭ din seculiĭ meḑiĭ adecă, ca tóte corpurile lumeĭ, suntŭ numaĭ nisce modificaţiunĭ unuĭ singurŭ corpŭ, care este singurulŭ element al lumeĭ. Așia dar, aurul, ferul, argintul și cositoru etc. suntŭ numaĭ nisce modificaţiunĭ a unuĭ singur corpŭ elementar misterios, basa tutulorŭ fiinţelorŭ *esistinte*, materiea materiilorŭ, adeverata peatră fondamentale pe care stă *tótă* lumea creată!

Se scie că Alchimistiĭ din seculiĭ meḑiĭ, basaţĭ pe această idee a unitățeĭ corpurilorŭ, s'aŭ *încercatŭ a schimba ferul și arama în aur*, cositorul în Argintŭ etc. Dar n'aŭ reușitŭ în aceste cercărĭ, de și multe capete coronate aŭ pus și ele tote silințele lorŭ cu banĭ și cu lucrărĭ personale, la reușirea acestorŭ cercărĭ (căcĭ în tòte timpurile, capetele coronate avea trebuinţe de multŭ aur și argintŭ); cu tòte acestea ḑicem, cine pòte nega că aceste cercărĭ eraŭ basate pe o idee mare și imensă, adecă pe ideea unitățeĭ t u t u l o r ŭ f i i n ţ e l o r ŭ. De la f i l o s o f u l ŭ T h a l e s pênă K a n t *în timpŭ de treĭ miĭ* de anĭ și maĭ bine, filosofia a căutat a afla: c e e s t e m a t e r i a? adecă ce este acestŭ corpŭ care este basa esistinţa tutulorŭ? D'intre succurile pămîntulu se face o plantă; planta devine unŭ arbor lemnos; lemnele cândŭ se ardŭ, devinŭ unŭ gaḑŭ saŭ aer (acid carbonicŭ) saŭ că devinŭ cenușe, însă tòte aceste differite obiecte (sucurĭ, seminţe, arborĭ, lemne, cenușe etc.) suntŭ numaĭ nisce forme diverse a uneĭ singure materie care este fundamentulŭ *tutulorŭ; tóte suntŭ, ca să ḑicem așia, numa* nisce măscĭ în care s'a mascatŭ materiea în una dupe alta. Dar cine este aceste persòne misteriòse care se arate îmbrăcate în atîta măscĭ, nearătîndu-ne *nicĭ* o dată chipulŭ eĭ propriŭ? Cât de cuteḑătorĭ se fimŭ noĭ òmenĭ, tot nu putemŭ ni o dată să rupem masca și seĭ strigăm „Masca jos!“ ca în carnavalulŭ iernеĭ saŭ câte o dată și în carnavalulŭ politicŭ! De aceea, deja antiĭ Elenĭ aŭ presentat aceasta infinite materiea m rea muma tutulor lucrurilorŭ, (Alma parens rerum) ca o divinitate învelită într'un velŭ adînc la pieiórele acestuĭ figure măreaţă numite „Isis era înscris. „Nicĭ o mînă omenească n'a rîdieatŭ velulŭ meŭ“ Filosofieă moderne, dupe atita miĭ d'ani de lucrărĭ ostenitóre, iar putea adăoga ḑicerea n u v a r î d i c a n i c ĭ o d a t ă.

B.

Templulu luĭ Serapis.

Acestŭ templu, care a dat locŭ la o mulţime de discuţiunĭ atât în punctul de vedere archeologicŭ cât şi maĭ mult în acelle alle Geologieĭ, este cea maĭ însemnată curiositate ce póte cineva vedea la oraşiulŭ Pouzzole. Acestŭ monumentŭ consista în vechime într'un Atrium pătrat, după cum se vedŭ semnele şi astăḑĭ, d'o întindere de 234 picere lungime şi 113 lăţime, având un porticŭ cu 48 colóne, fie care având câte o statue înainte. La óre care adîncime sub pavagiul anticŭ allŭ curţiĭ, s'a găsitŭ ş'un altŭ în mozaicŭ. În miḑloc se afla un templu rotund cu 16 colóne de ordinea corintheană, de marmură africană; în interiorul templuluĭ era statua colosale a luĭ Jupiter numit Serapis. Împregiurul atriuluĭ, eraŭ distribuite camere fără comunicaţiĭ servând de băĭ pentru bolnavĭ, alimentate de ape minerale calde şi recĭ, alle căror isvóre se află încă şi astăḑĭ. Aceste băĭ eraŭ cu oracoliĭ lorŭ, un îndoit isvorŭ de bogăţie pentru preoţiĭ templuluĭ; însă uniĭ anticuarĭ modernĭ contestă acéstă atribuţie templuluĭ. Si astăḑĭ se maĭ află câteva băĭ minerale împregiurul templuluĭ; o mulţime de familiĭ engleze vin de petrec iarna la Neapole saŭ la Pouzzole ca să urmeḑe cura acestorŭ băĭ.

Ruinile acestuĭ edificiŭ aŭ fost perdute în timpŭ de maĭ mulţĭ secolĭ, şi celle treĭ celebre (vestite) colóne alle pronaosuluĭ (porticul din intrare care avea 6 colóne) rémase în picere, şi despre care vom vorbi maĭ la vale eraŭ în parte în straturile de deposit sub-marin şi partea de sus era acoperită cu buruenĭ şi muschĭ când le aŭ descoperit în anul 1750. Aste colone formate d'un singur bloc cipoliu (un fel de marmură) aŭ aprópe 12 metre de înălţime. Suprafacia lor nu presintă nic'o alteraţiune până la înălţimea de 3 metri, 06 d'asupra piedestalelor lorŭ, dar d'aci în sus aprópe la o înălţime de 2m, o7, marmure presintă nisce perforaţiunĭ ce s'aŭ recunoscut a fi fost produse de nisce conchiliĭ (scoicĭ) marine numite de Cuvier Lithodome şi de Lamark Modiola lithophaga, specie ce trăesce şi acum în mare. Aceste cavităţĭ care mergŭ lărgindu-se în interiorul colónelor, conţinŭ multe conchiliĭ; adâncimea şi întinderea lor mărturisesc că acéste Lithodome aŭ locuit mult timpŭ în aceste colóne şi prin urmare colónele chiar aŭ stat mult timp în mare cu partea inferióră remâind protegiate de straturile de deposit sub-marin şi de scoĭciĭ de care se pare că edificiul a fost acoperit de erupţiunea solfatareĭ în XII-lea secol şi cea d'asupra fiind pe d'asupra niveluluĭ apelor. Dupe o serie de probe analoge ce se vădŭ şi în alte părţĭ alle globuluĭ, se póte conchide că solul pe care s'a ḑidit templul luĭ Serapis, a avut periode alternative de coborîre şi de înălţare d'asupra niveluluĭ măriĭ. Permanenţa nivelului măreĭ fiind stabilită de 2000 de anĭ, fenomenele despre care vorbim nu sunt causate dar de coborîrea măreĭ, ci de ridicarea ţermurilor. Înainte de înălţarea munteluĭ Nuova (1538) solul templuluĭ luĭ Serapis era aprópe 8 m sub nivelul actual al măreĭ. Trebue dar să atribuim ridicarea atât de însemnată a terimurilor la acéstă înălţare de pămînt şi la cutremurile de pămînt ce aŭ precedat acesteĭ catastrofe. După ce s'a înălţat a intrat apoĭ într'un nuoŭ period de afundare. Pavagiul (perdoséla) templuluĭ care era uscată în anul 1807, astăḑĭ se află sub apă. Colónele, vasele şi statuele ce s'aŭ găsit într'acest templu s'aŭ transportat la Caserta şi la museul din Neapole. Am avut ocasiune a studia acest templu pe când me aflăm la Neapole, şi într'adevăr descrierea autorilor am găsit'o fidele cu ceia ce se află în Natură. Aşia am numerat eŭ însumĭ celle 48 de piedestale alle colónelor templuluĭ din care treĭ numaĭ se află întregĭ şi urmele lithofagelor se văd pe dânsele dela o mare distanţie, curtea este maĭ ridicată de cât pardosala templuluĭ care se află subt apă. Am venit la Pouzzole pe mare şi am observat în tot lungul termurilor urme de oscitaţiunile măreĭ. Rocele póṛtă urme de acţiunea măreĭ la o înălţime aprópe de 30 picere d'asupra niveluluĭ actual. De la Gaeta la Pouzzole se găsescŭ în locurile înalte şi uscate alle cóstelor măreĭ, immense deposite de conchiliĭ (scoicĭ); ceea ce dovedesce că aceste lucrurĭ aŭ fost altă dată sub mare. — Prin assemenea oscilaţiunĭ alternative (una după alta, şi după lungĭ perióde) adică înalţărĭ şi coborîrĭ alle suprafecieĭ pămîntuluĭ, se esplică fórte lesne în Geologie formarea straturilor care constitue cójea solidă a globuluĭ pămîntescŭ. Iată cum prin observa-

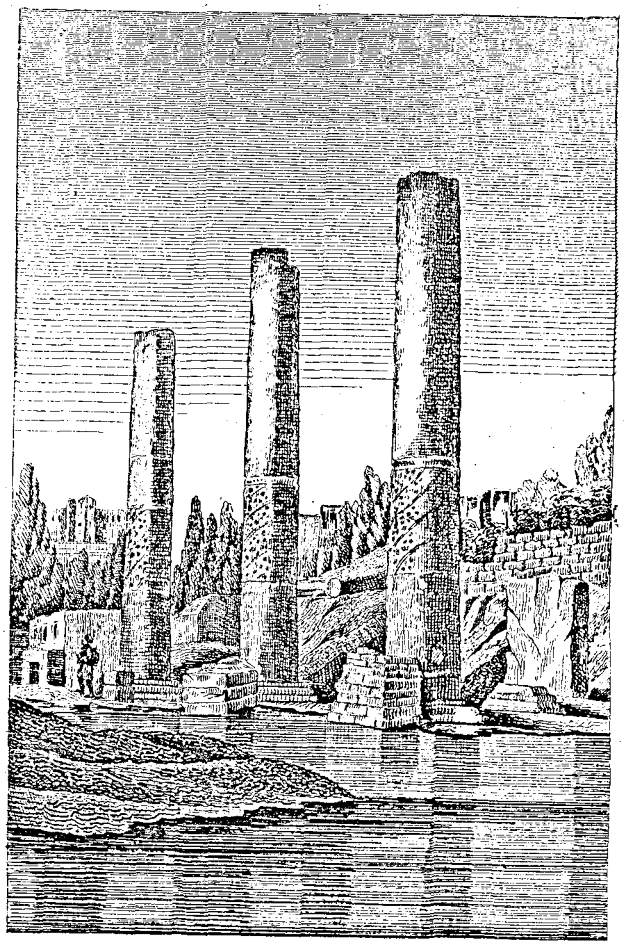
ţiune faptelor, Geologia care la începutul acestuĭ secolŭ era plină cu ipothese, şi nu avea nicĭ o base solidă ca se pótă constitui o sciinţă, a devenit astădĭ una din celle maĭ importante ramure a sciinţelăr naturale.

Spre nord-west de templul luĭ Serapis, se află templul luĭ Neptun la care, din contra cea maĭ mare parte este cufundată în mare, vîrful colónelor atinge nivelul apeĭ; un alt templu numit templul Nimfelor, se află tot subt apă, în anul 1838 s'aŭ maĭ descoperit niste frumóse remăşiţe alle unuĭ templu ce se crede că ar fi altŭ luĭ Antinous. S'aŭ maĭ găsit assemenea ruinile unuĭ theatru cu arborĭ şi cu viĭ. — Între Pouzzole şi monte Nuovo, vechea faleză ce bătea marea, este depărtat mult pe uscat şi înaintea eĭ se întinde jos o cămpie numită la Starta, formată de deposite submarine din timpul actual. De vr'o câţĭ-va anĭ marea înaintédă pe acéstă terrasă şi tinde a se appropiă de faleză.

Acum ni se póte face întrebarea de ce templul luĭ Serapis se află pe uscat şi celle lalte templurĭ dup'împrejur se află sub mare?

Geologia ne respunde că lăsarea în jos a suprafece-ĭ pămîntuluĭ dintr'acestŭ loc, a fostŭ maĭ puternică şi maĭ generală, iar ridicarea solului a fostŭ maĭ slabă şi maĭ parţială. Aşea dar templul luĭ Serapis, a fost construit pe uscat cu tóte celle lalte; apoĭ dupe un lung interval de timp, a fost cufundat în apă şi molluşcii lithofagĭ aŭ venit să sape colónele ca să şi facă locuinţa; după trecerea unuĭ alt period, templul a eşit de subt apă şi acésta o dovedesce săpăturile acellor moluscĭ despre care am vorbit că se află pe colónele templuluĭ.

A.

Templulŭ luĭ Serapis.

Geologiĭ modernĭ aŭ găsit în templulŭ luĭ Serapis un argumentŭ din celle maĭ probătóre că esistă pe pămăntŭ locurĭ care, în maĭ multe rîndurĭ, s'aŭ suit şi s'aŭ coborîtŭ şi iar s'a suit. O să revenimŭ altă dată la acestŭ argumentŭ cândŭ vomŭ vorbi despre osciliaţiunile suprafaceĭ pământuluĭ.

B.

Un casŭ nuoŭ didrofobie.

Tóte maladiile (bólele) suntŭ rele; dar suntŭ unele dintr' însele care suntŭ teribile, putem dice, îndoit teribile; fiindŭ-că nu numaĭ că suntŭ fórte repedĭ şi fórte pericolóse în cătŭ artea medicale nu e în stare maĭ nicĭ odată ale combate şi omulŭ devine în scurtŭ timpŭ prada uneĭ mórţĭ sigure; apoĭ suntŭ şi teribile, fiind că suntŭ învelite într'unŭ misterŭ neesplicabilŭ, în cătŭ mediculŭ remăne în presinţa lorŭ lovitŭ d'o simţire de terore şi de stupefacţiune, vădindŭ progresele marĭ şi repedĭ ale reuluĭ şi neputîndŭ a'şĭ esplica cum se urmeadă acestea? Ce rapport logicŭ póte să esiste într'o causă fórte neînsemnătóre, şi între effecte aşa de îngrozitóre?

Între aceste nenorocite accidente, la care este suppusă vieaţa omuluĭ, bóla numită turbare, occupă negreşit rangulŭ cellŭ d'întîiŭ. Într'adevăr, ce cale maĭ neesplicabile şi maĭ misteriósă, póte să facă o patimă de cătŭ turbarea? Adese orĭ se vede unŭ omŭ muşcatŭ saŭ numaĭ sgîriat nainte de doe, treĭ, saŭ chiar 6 şi 9

luni, d'unŭ căine turbat; rana saŭ sgăriatura, de multŭ s'a vindicat, omulŭ d'atuncĭ pare că era în plină sanitate în cătŭ a şi uitat acestŭ micŭ accidentŭ; dar după acestŭ timpŭ delungatŭ şi chiar maĭ tîrḑiŭ (se citeaḑă fapta turbareĭ eşită *după cincĭ şi şease anĭ* după muşcare) omulŭ este prinsŭ nóptea d'unŭ visŭ reŭ; în locurile unde era muşcatŭ, simpte o durere, care se suie pînă la capŭ şi îndată se arată la elŭ unŭ semnŭ din celle maĭ neesplicabile în medecină, adecă are spaimă de apă când o vede; este turmentat de sete, dar nu póte să bea; căcĭ chiar apropierea pacharuluĭ cu apa către gură, produce la dînsu convulsiunile (spasmele) celle maĭ teribile; dar nu numaĭ apa, ci şi óre-şi care corpŭ lucitorŭ produce la turbat convulsiunĭ, de şi într'un gradŭ multŭ maĭ micŭ de cătŭ vederea apeĭ. Dar aceste spaime de apă (Hydrophobia) nu numaĭ că este o mare chinuire pentru sirmanulŭ patimaşŭ, dar este şi semnulŭ condamnăreĭ sale la o mórte sigură şi grosavă; căcĭ pînă acum, maĭ tóte caḑurile de idrofobie aŭ avutŭ unŭ sfîrşitŭ nerorocitŭ; în cursŭ de 2-3 ḑile, bolnavulŭ era unŭ cadaverŭ.

Dar, lucrŭ curiosŭ, pe căndŭ omulŭ cu idrofopbie pórtă mórtea în sînulŭ seŭ, maĭ tóte facultăţile sale intelectuale suntŭ în bună stare. În momente de linişte, căndŭ nenorocitulŭ nu este băntuitŭ de spasme, saŭ dupe sforţele d'a bea apă, se pare că e sanătosŭ; pulsulŭ nu bate cu iuţeală, corpulŭ nu arată nicĭ frigŭ, nicĭ căldură febrile; fecultatea simţireĭ şi a mişcăreĭ suntŭ în întregimea forţelorŭ lorŭ, omulŭ este în tótă firea luĭ, vorbesce, raţioneaḑă, umblă cu piciórele, se servă cu mănele, şi remăne cu această stare *pînă la ora morţiĭ.* Eră idrofobi care murind, eraŭ în cea maĭ limpede stare a înţelepciuneĭ lorŭ; este dar învederatŭ că numirea de turbare (Rabies, rage) pentru această bólă, nu e esactă şi că ideea ómenilorŭ de rîndŭ (şi chiar a unora medicĭ de maĭ'nainte) că idrofobulŭ devine într'adevăr turbatŭ, furiosŭ şi umblă să muşce pe alţĭ ómenĭ, este cu totulŭ greşită şi că era maĭ nainte o barbarie teribile d'a lega pe idrofobi cu lanţurĭ ca căinĭ turbaţĭ, a'ĭ periorisĭ ca ciumaţĭ, ba încă a'ĭ arde de viĭ ca să scape de dînşiĭ maĭ curîndŭ (o faptă abia credibile, dar adevărată).

Dar spre norocirea genuluĭ numaĭ, aceste bole sunt forte rare, şi suntŭ medicĭ care abia în cursulŭ viăţeĭ lor aŭ văḑut unŭ caḑŭ saŭ doue de idrofobie; de aceea, uniĭ medicĭ aŭ şi negatŭ esistenţa idrofobieĭ, ḑicîndŭ că aste este numaĭ effectulŭ uneĭ imaginaţiunĭ speriate şi că muşcătura unuĭ căine turbat, nu vatămă nicĭ de cum. Dar vaĭ! Această idee este o mare erore şi pote să contribuéscă că să negligemŭ încă maĭ multŭ precauţiunile nostre către căinĭ; de aceea, în interesulŭ omenireĭ suntŭ dator a publica aicĭ un casŭ nuoŭ de turbare saŭ idrofobie care am observat'o acumŭ căteva ḑile la o fată de 10 anĭ, în spitalulŭ copiilor d'aicĭ, unde suntŭ medicul-director.

Această copilă, fiica unuĭ servitorŭ într'o casă mare, încă la crăciun, era la mînă muşcată d'unŭ căine micŭ din vecinătate; acestŭ căine era turbat, căcĭ puţin după muşcătură a şi murit de sine (nicĭ odată nu trebue omurit un câine îndată dupe ce ia muşcatŭ un omŭ ca să se veaḑă daca e turbatŭ saŭ nu). Peste căteva ḑile, rănile s'a vindecatŭ şi fata era în deplină sănătate treĭ lunĭ de ḑile până vinerĭ la 30 Martie când a ḑis că a visatŭ reŭ, că simte o durere în loculŭ rănilorŭ şi îndată s'a arătat la dînsa şi teribilul semnŭ a idrofobieĭ. Tocmaĭ dupe doue ḑile, adecă duminică la 1 Aprilie, a adus'o la spital. În aceste doue ḑile, fata mîncase forte pucin, dar nu băuse nicĭ de cum, căcĭ vederea apeĭ iĭ a adusŭ o mare revoluţiune în corpŭ; dar pulsulŭ mergea ceva încetŭ (75 pulsaţiunĭ într'un minutŭ) de căndŭ în căndŭ o mare ancsietate la respirare (stenacorie) prindé pe beata fată şi sub limbă s'a putut constata prea bine nisce băşicuţe micĭ albe pline d'unŭ licuid albŭ ca serŭ. Aceste băşicuţe suntŭ descrise de multŭ de către medicul Marochetti care le a privit cu un semn constantŭ pentru idrofobie, alţĭ medicĭ aŭ negat acestŭ semnŭ, eŭ l'am constatat acumŭ din nuoŭ. La noĭ omeni din popor aŭ sciinţe d'aceste băşicuţe, ba încă ḑicŭ ca acolo este concentrată turbarea şi deaceea trebue tăiatŭ. Marochetti cere ca să le arḑă cu totul. Acestea am urmatŭ cu bolnavă meă, am dat şi alte remedii poveţuite în medicină pentru acestŭ caḑŭ; dar în deşertŭ; reulŭ a mersŭ cresemdŭ. Duminică dupe ameaḑă-ḑi, anksietatea la resuflare a ajunsŭ la un gradŭ aşia de mare în cătŭ nenorocita fata n'a maĭ putut să remiie într'o ca-

să și a cerutŭ să easă afară la aer și nicĭ n'a maĭ putut să se maĭ culce în patŭ până lunĭ demineață când atuncĭ a și murit, fiind în întregima înțelepciuneĭ eĭ copilărescĭ; n'a arătat nicĭ un minut v'run semn de turbare saŭ o voință rea d'a mușca pe cineva. Autopsiea n'a fostŭ cu putință să se facă, darŭ chiar acea ce aŭ făcut'o în maĭ multe rîndurĭ, n' aŭ găsit nimicŭ.

Ce este dar acestŭ otravă teribile care între în corpulŭ omuluĭ prin mușcătura unuĭ animal turbatŭ (căcĭ afară de căine, lupĭ, vulpĭ, și caĭ suntŭ supușĭ la turbare), dórme acolo lunĭ și anĭ și tocmaĭ pe urmă, fără vr'o causă cunoscută, se desteptă cu o iuțală ingrodîtóre și omórâ corpulŭ în 2—3 ḑile! Esistă într'adevăr și pentru multe alte bóle lipicióse prin otrévurĭ speciale (virus), nisce periode d'adormire saŭ de incubațiune: lingórea négră, ciuma, vărsatŭ etc, nu atacă îndată pe omŭ dupe ce le a căstigatŭ de la altŭ, ci tocmaĭ dupe 7, 14, 21, 28 și chiar 42 de ḑile. În tot acestŭ timpŭ, omulŭ pórtă ciuma saŭ lingóre în săngele luĭ (bóle latente) de și ea nu s'a arătat încă, și elŭ avândŭ o aparință de sănătate; dar nicĭ o dată (afară de turbare) nu găsimŭ că aceste periόde de adormire saŭ de incubațiune se ție anĭ întregĭ. Aicĭ este misteriul neesplicabil! — Pe d'altă parte, când lingóre neagră. (Tifus) saŭ ciuma a omorît vr'un om, autopsiea arată mare și teribile destrucțiunĭ, care bóle le a făcutŭ în corpulŭ victimeĭ sale; dar la idrofobie, precum am ḑisŭ sus, autopsiea cadavruluĭ nu dă nicĭ o deslușire; ea arată unŭ resultat cu totul negativ, și mediculŭ remîne dupe autopsie ca și maĭ 'nainte nimicit veḑîndu-se pe sine și pe venerata luĭ artă, redusă la o mare mirare și la o fórte mîcă acțiune. Aste suntŭ unele din acele momente amare d'anksietate, de desesperare, de desprețŭ al vieței, al sciinteĭ și al arteĭ, care inegrescŭ vieața unuĭ medicŭ, și despre care aceĭ care nu suntŭ medicĭ, despre fericirea lorŭ, n'aŭ nicĭ o idee.

Dar, dacă medicina nu póte vindică turbarea saŭ idrofobiea, ea povețuesce mijlóce a face ca acéstă bólă teribile să nu se întîmple. Eŭ din partemĭ, am convictiunea că medicina seculelorŭ viitóre va fi o medicină prophilactică și nu curativă, adecă că nu va consista a vindeca bóle, ci a face ca bólele să nu esiste; asta va fi progresulŭ celŭ maĭ imensŭ în medicină. Pînă la Jenner, murea pe anŭ în Europa sute de miĭ de copiĭ de bóla versatuluĭ, cu tóte căutarea medicilorŭ, fiindcă medicina n'a sciutŭ încă a face prin operațiunea vaccineĭ (altoire) ca ómenĭ să nu fie bântuițĭ de versatŭ. — Daca dar pînă acum nu s'a găsitŭ un remediŭ în contra otraveĭ turbăreĭ, dar s'a găsit miḑlocele igieno-polițienescĭ puse pretutindine în lucrare, ca un câine turbatŭ să nu turbese într'o ḑi sute alțĭ și să nu propage reulŭ cellŭ maĭ teribilŭ în sînulŭ societățeĭ umane. Dar se vede că la noĭ, ómeniĭ socotescŭ tóte aceste măsure de prisos. Câinĭ unblă în cete ḑiua și nóptea pe ulițe, fără botnițe, și eată resultatulŭ ale acesteĭ neîngrijirĭ, saŭ cum ḑicŭ uniĭ, al acesteĭ „stărĭ patriarcale" în care ne aflămŭ în privința multorŭ lucrurĭ.

În No. 1 al ḑiaruluĭ Natura, am comunicat un raport al D. Boudin către academiea franceḑă în care a probat că Europa întreține o ceată de 40 milióne câinĭ cu o celtuială de 500 milióne francĭ pe anŭ, ca să mușce și să omóre pe fie care anŭ 500 saŭ 600 de ómenĭ în Europa prin turbare. Eată ce absurditate mare comitem pe fie-care anŭ! Ore nu e timpu ca să ne desteptăm și să nimicim pe inemicul cellŭ maĭ teribilŭ care'l nutrim în sînul nostru pentru nenorocîrea nostră? Ore nu e timpu ca să esterminăm geniulŭ câinelor, precum s'a esterminat genulŭ lupilorŭ în tótă Europa civilisată (cu esceptiune la noĭ)? — Și într'adevăr, nu veḑŭ necesitate ca să avemŭ câinĭ. Ca se ne păsescă casele, de furĭ? — O poliție previgitóre este cellŭ maĭ bun păsitor în contra xoțilorŭ. — Saŭ póte pentru vînatŭ? dar în Europa se află abia unŭ vînătorŭ între ḑece miĭ d'ómenĭ nefiind vînătorĭ; așia dar D. vînătorĭ o se aĭbă bunavoință a consimți ca ḑece miĭ de ómenĭ aŭ dreptate cândŭ nu vor să se espuie la o mórte teribile numaĭ ca să facă plăcare unuĭ vânător; dar póte ca avemŭ trebuință de câinĭ fiind că suntŭ câte o dată, o febleṭea a secsuluĭ frumosŭ? — Dar cerem ertare de la acestŭ secsŭ așia de înteresantŭ, și'l rugăm ca să iși alégă o altă febleṭe saŭ capricie care va vătăma numaĭ pungile nóstre (ca tot dé una) și se lase acéstă febleṭe pentru câinĭ, care vatămă vieața nóstră și chiar a lor proprie; în

fine, o să le dămŭ ca să înţeleagă că Amorulŭ D-lor aduce destule „turbare“ în lume, şi nu maĭ avem trebuinţă d'o altă turbare maĭ pucin plecută şi multŭ maĭ pericolòsă B.

Cutremurulu de la Mendoza.

(Urmare)

Tótă nóptea n'a fost în acel oraşŭ de cât un aetŭ şi un ţipetŭ generalŭ care sfăşiă inima cea maĭ nesimţitóre. Cutremurulŭ a ţinutŭ 10 ore. Adoua-ḑi, grozava catastrofă încetéḑă dar focul tot ardea. Mendoza, care în ḑioa trecută pe la aceeaşĭ oră se înalţă mărétă la răsărirea sórelui, acumŭ era redusă în pulbere şi acoperită d'o manta funebră. Din 20,000 locuitorĭ, nu remăsese de cât 10,000 între care părinţĭ fără copiĭ, soţiĭ fără bărbaţĭ etc. Si după ce aŭ plănsŭ îndestul oraşulŭ lorŭ, aŭ plecatŭ cu toţiĭ să caute azilŭ în oraşele vecine. Într'acéstă catastrofă a perit şi savantul geologŭ franceḑă Bravart.

Nic'un edificiŭ numaĭ remăsese în oraşŭ de cât o mică capelă în ruine ce se află afară din oraşŭ mi 'n care niminĭ nu îndrăsnea să între de frică să nu caḑă. Acestŭ smerit edificiŭ a asistatŭ la ruinarea cellorŭ mareţe: „ceĭ smeriţĭ s'aŭ înălţat, iar ceĭ măndri se vor smeri.“ Împreună cu ómeniĭ aŭ perit şi animalele domestice. Acelle animale frumóse, aceĭ boĭ graşĭ care străbătea Pampas ca să transporte la Buenos-Ayres smochine şi stafide şi care servea la cultura pămîntuluĭ, tóte aceste animale se aflaŭ acum în sînul pămîntuluĭ. Oraşul acelŭ falnic din ḑioa trecută, acum era o simplă ruină, „trist tabloŭ alŭ lucrurilor omenescĭ.“

Este o lege a Natureĭ ca tot ce esistă, trebue să dispară curănd saŭ maĭ tărḑiŭ. Natura pare că găsesce o plăcere ca, pe ruinile uneĭ fiinţe, să facă să nască o altă fiinţă maĭ perfectă şi pe ruinile uneĭ lume o altă lume maĭ splendidă; că fiinţele, globurile, sistemele chiar, nu suntŭ chiemate a trăi şi nu facŭ revoluţiunele lor în spaţiŭ, de cătŭ pentru un timpŭ limitat ş'apoĭ lasă locul lor altora.

Dàcă Mendoza a dispărut într'o nópte negreşit că într'altă parte a globuluĭ s'a ḑidit un altŭ orasŭ şi maĭ frumosŭ şi Natura n'a perdut nimic.

Conchidem: că cutremurul este unŭ biciŭ alŭ Natureĭ, care aduce aminte din timpŭ în timpŭ despre fragilitatea lucrurilor omenescĭ, despre aceea a fiinţelorŭ materiale a globurilorŭ şi chiar a sistemelorŭ planetare. Dintr'acésta, omul trebue să înveţe că nimic nu este stabilŭ, de cât fiinţa Atot-puternică şi Adorabilă, către care ne place a ne înălţa; că Creaţiunea este un miracolŭ a căria scopŭ noĭ nu putem de cât întrevedea, că secoliĭ sunt pentru Natură ca secundele, că fiinţele, globurile şi sistemele sunt pentru Ea ca un grăunte de nisipŭ şi când dispare unu, numaĭ de cât ĭlŭ remplasă altele maĭ perfecte. A.

Comunicaţiunĭ scinţifice micĭ.

Sarpele Phyton în London. În luna trecută, tótă lumea a aşteptat cu nerăbdare clocirea puiilorŭ acestuĭ şarpe uriaşŭ, ce se află în grădina Zoologică din London, ca să easă dintr'însul numerulŭ de 101 de oue ale luĭ, dar aceste speranţe era în deşertŭ; însă nu din causa neîngrijireĭ a şarpeluĭ muma, care, din contra a arătat un mare zelŭ pentra clocirea puilorŭ eĭ, ci din causa curiosităţeĭ ómenilorŭ visitatorĭ grădineĭ care tot aŭ rădicatŭ plapăma de lînă în care era acoperite ouele, aŭ produs printr'aceasta o fórte repede schimbare a temperatureĭ şi aşa aŭ compromis actulŭ clocireĭ. Eată ca o purtare reînţeléptă a ómenilorŭ, face câte o dată în lume un maĭ mare reŭ de cătŭ purtarea animaluluĭ celluĭ mare otrăvitŭ. — Dar călătoriĭ care vor merge de la noĭ în acestŭ anŭ, la esposiţiunea de la London să nu neglige a visita gredina zoologică d'acolo, care coprinde acum collectinnea cea maĭ bogate d'animalele, celle maĭ curiose ce se află în lume.

Uriaşulŭ Murphy a murit. Se scrie de la Marseille ca celebrulŭ Uriaşŭ Murphy care avea o mărime aprópe de 7 picere, a murit acolo de vărsatŭ în luna acésta. Nainte cu câteva lunĭ, s'a anunciat iar mortea luĭ. Un ḑiaristŭ observă ḑicăndŭ: se vede că unŭ uriaşŭ are trebuinţă se moră de duoe orĭ. B.

Tipografia C. A. Rosetti uliţa Caimata No. 15.